

תקציר

- ✓ הייצור התעשייתי והמכירות של ענף המתכות הבסיסיות נחלשו במהלך הרביע הראשון של 2021 בהשוואה לסוף שנת 2020. נראה כי הסיבה לכך טמונה בעלייה החדה של מחירי המכירה בענף לרמה גבוהה בהשוואה היסטורית. בניגוד למגמה בייצור הענפי, היבוא הכמותי של מוצרי פלדה לישראל דווקא עלה משמעותית באותה התקופה.
- ✓ הביקוש הכולל לתשומות בנייה הוסיף להפגין חולשה גם ברביע הראשון של 2021 והמשיך את המגמה מאז פרוץ מגפת הקורונה. הסנטימנט בענף הבינוי משתפר אך נותר נמוך ביחס לתקופה שקדמה לקורונה, בעיקר בשל ירידה בציפיות וירידה בהיקף הפעילות השוטפת. כמו כן, המגבלה על הפעילות בענף הנשקפת ממחסור בציוד וחומרי גלם התחזקה משמעותית לאחרונה.
- ✓ מחירי המכירה של היצרנים בענף עלו מתחילת השנה בכ-23%, קצב העלייה הגבוה בענפי התעשייה, ואף גבוה מכפי שניתן היה ללמוד מקצב העלייה של מחירי היבוא של פלדה. במבט קדימה, על פי תחזיות השוק והשווקים העתידיים, מחירי הפלדה והברזל בעולם צפויים להתחיל ולרדת במחצית השנייה של שנת 2021, מרמתם הגבוהה הנוכחית. זאת, נוכח היחלשות הביקוש מצדה של סין (צרכנית המתכות הגדולה בעולם) ועלייה הדרגתית בהיצע ברחבי העולם.
- ✓ בחודשים ינואר-אפריל 2021 עלה הייצור העולמי של פלדה משמעותית לעומת התקופה המקבילה אשתקד, בין היתר, בשל "אפקט בסיס", כלומר השוואה לחודשים בשנת 2020 בהם הייצור היה נמוך מאוד בעקבות התפרצות הקורונה. מדד מנהלי הרכש של צרכניות הפלדה מצביע על שיפור משמעותי בתנאים העסקיים של צרכניות הפלדה הגדולות, מה שמאותת על ביקוש גבוה לפלדה.

החטיבה לשוקי הון < אגף כלכלה

גילי בן אברהם

Gili.BenAvraham@BankLeumi.co.il

ענף המתכת

יוני 2021

רקע

ענף המתכת הינו ענף תעשייה השייך לענפי תעשיית הטכנולוגיה המעורבת- מסורתית (למעט תת ענף "נשק ותחמושת" המסווג כענף טכנולוגיה מעורבת - עלית) הנחלק לשני תחומים עיקריים- תחום המתכות הבסיסיות ותחום מוצרי המתכת בהרכבה. סקירה זו תתמקד בתחום הראשון.

תחום המתכות הבסיסיות כולל פעילויות התכה וזיקוק של מתכות ברזליות ואל ברזליות מעפרות, מפסולת ומברזל גולמי. הענף כולל גם ייצור סגסוגות, מתכת וסגסוגות-על באמצעות שילוב בין מתכות טהורות לבין יסודות אחרים. ממוצרי הזיקוק מפיקים יריעות, צינורות, מוטות, חוטי תיל, גלילים ומוצרי ברזל אחרים.

התוצרת הענפית משמשת רבות את ענפי הנדל"ן והתשתיות ולכן, למצבם של ענפים אלו השפעה רבה על הענף. הברזל והפלדה והמתכות האל-ברזליות משמשות את הענף כחומרי גלם עיקריים. כתוצאה מכך, קיימת רגישות רבה בענף למחירי המתכות בעולם.

לפי סקר התעשייה של הלמ"ס, בשנת 2018 פעלו בענף 238 מפעלים, שיחדיו הניבו פדיון בסך 11.9 מיליארד ₪, ובהם הועסקו כ-7,000 שכירים. על רקע זה, בעזרת נתוני התעשייה השוטפים של הלמ"ס, ניתן להעריך כי הפדיון הענפי הסתכם בכ-12.6 מיליארד ₪ בשנת 2020.

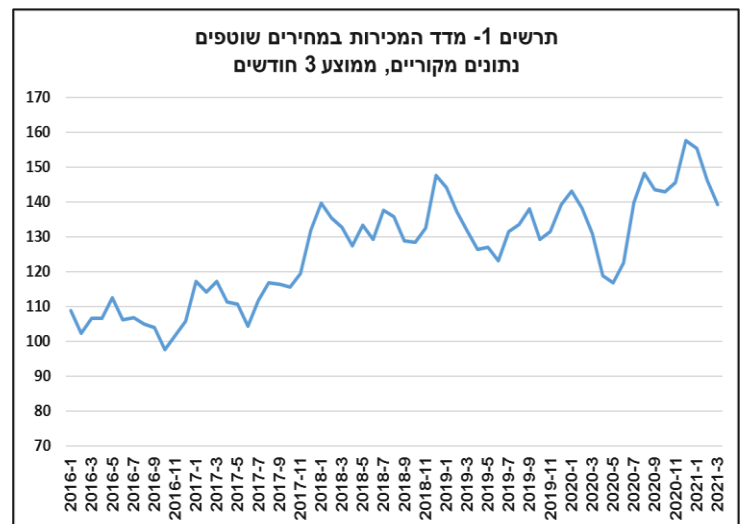
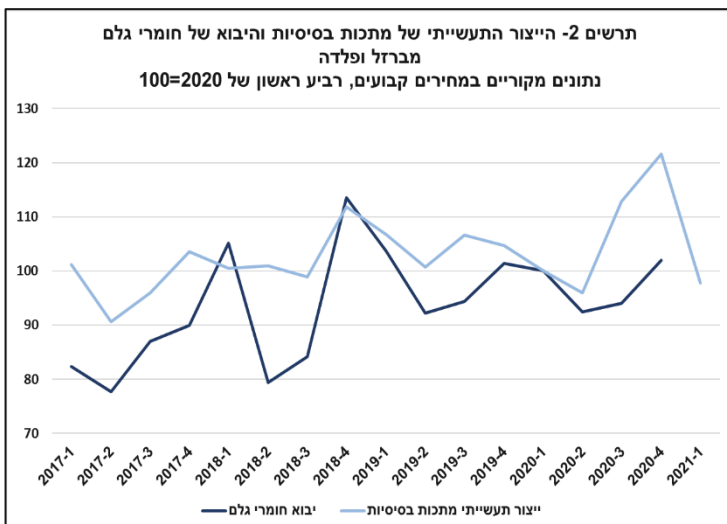
הייצור והמכירות בענף נחלשו ברביע הראשון של 2021 על רקע נסיקה במחירי המכירה

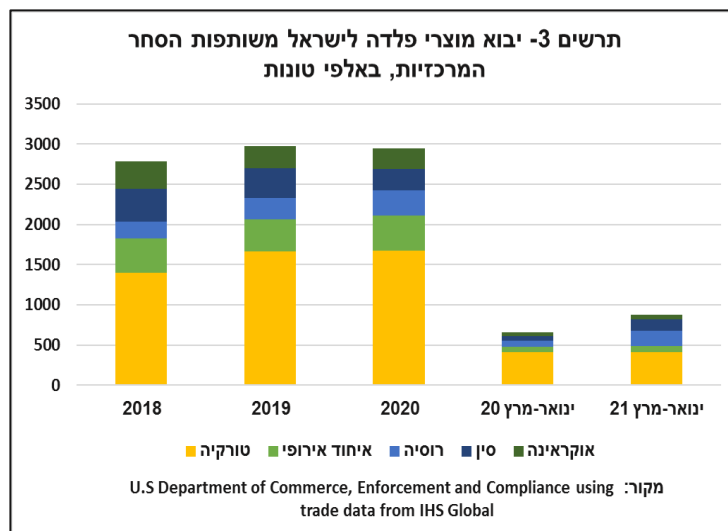
היקף המכירות במחירים שוטפים של הענף תעשיית מתכות בסיסיות הגיע לשיא רב שנתי במהלך הרביע האחרון של שנת 2020 (ראה/י תרשים 1). בהסתכלות ארוכת טווח, החל משנת 2016 ועד תום שנת 2020 המכירות בענף היו מצויות במגמת עלייה, תוך תנודתיות מסוימת. במהלך הרביע הראשון של 2021, נבלמה מגמת העלייה, לפחות זמנית, כאשר המכירות של הענף ירדו ביחס לשיא שנרשם בסוף השנה, אם כי יודגש כי רמת המכירות נותרה גבוהה יחסית לעבר וייתכן שהירידה הינה חלק מן התנודתיות שאפיינה את המכירות בשנים האחרונות. כך, לאחר שהעלייה בהיקף המכירות של הענף ברביע האחרון של שנת 2020 נקבעה על 13% בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 2019, ברביע הראשון של 2021 נחלש קצב העלייה לכ-6%.

נראה כי ההסבר לירידה בהיקף המכירות בתחילת שנת 2021, ביחס לשיא שנרשם בסוף שנת 2020, טמון בעלייה חדה מאוד של מחירי המכירה בענף (על כך ראה/י הרחבה בהמשך), שהובילה לירידה בהיקף המכר הכמותי ברביע זה. כך, הייצור התעשייתי (מנוכי עונתיות, במחירים קבועים) של הענף ירד ברביע הראשון של 2021 בכ-8% ביחס לרביע הקודם.

קודם לכן, הייצור התעשייתי של הענף מתכות בסיסיות התחזק משמעותית במחצית השנייה של 2020, בפרט בהשוואה ליבוא הכמותי של חומרי גלם מברזל ופלדה (ראה/י תרשים 2). הסיבות לכך היו מגוונות, ביניהן ניתן לציין את עליית המחירים של המתכות בעולם ועליית מחירי ההובלה הימית שהגבירו את התחרותיות של היצרנים המקומיים על חשבון יצואנים ממדינות אחרות, וכפי הנראה גם קשיי ייצור בחלק ממדינות הייצוא המרכזיות על רקע מגבלות הקורונה (כך לדוגמה הייצור של פלדה באיחוד האירופי ובאוקראינה ירד בשנת 2020 ב-12% ו-1%, בהתאמה).

נתוני היבוא הכמותיים של חומרי גלם לרביע הראשון של 2021 טרם פורסמו, אך לפי נתוני משרד המסחר האמריקני, הבוחנים אך ורק את הייצוא של מוצרי פלדה, במונחי טונות, עולה כי בחודשים ינואר-מרץ 2021 (נתוני הייצוא מאוקראינה נכונים לפברואר 21) הסתכם הייצוא של מוצרי פלדה לישראל מהייצואניות המרכזיות בכ-881 אלף טון (ראה/י תרשים 3), היקף המשקף עלייה בשיעור של 34% ביחס לתקופה המקבילה אשתקד. זאת, לאחר שבשנת 2020 חלה ירידה בשיעור של 1% ביבוא הכמותי של מוצרי פלדה משותפות הסחר המרכזיות. למעט ירידה מזערית בהיקף היבוא מטורקיה ברביע הראשון של 2021, היבוא מיתר השותפות עלה משמעותית, בפרט מסין ומרוסיה.

הביקוש לתשומות בענף הבינוי המקומי מצוי בחולשה מאז פרצה מגפת הקורונה

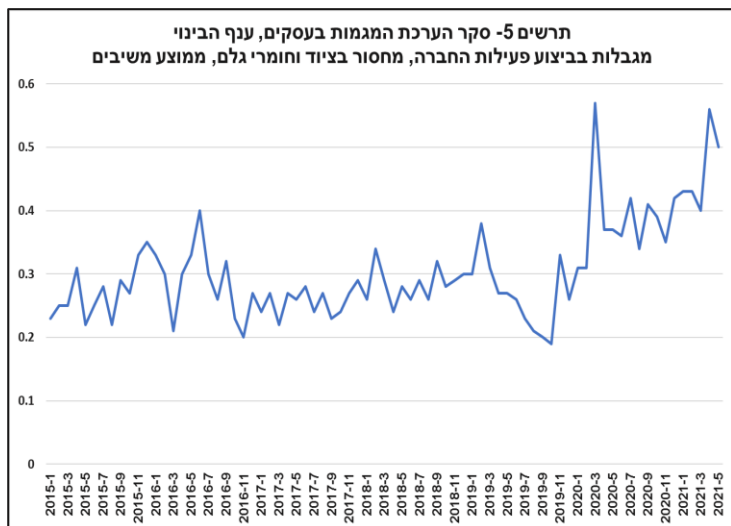
מרבית הביקושים בעולם למוצרי מתכת מגיעים מענף הבינוי, לצד אלו ישנם ביקושים מתעשיות נוספות כגון ייצור רכבים, ייצור מכונות וייצור מוצרי צריכה אלקטרוניים. אולם, מכיוון שבישראל תעשיות הייצור המוזכרות מעלה קטנות בגודלן עד בלתי קיימות הרי שענף הבינוי המקומי תופס נתח גבוה מאוד מהביקוש לתוצרת תעשיית המתכות המקומית ביחס לעולם.

בחינה של האינדיקטורים המרכזיים לביקוש לתשומות בנייה מעלה כי החולשה היחסית שאפיינה את שנת 2020, על רקע מגפת הקורונה, נמשכה גם במהלך הרביעי הראשון של 2021. ההשקעה הגולמית במבנים ועבודות בנייה אחרות (כלומר בניו לכל סוגי- מגורים, תשתיות, מסחרי וכו'), במחירים קבועים, ברביע הראשון של 2021 הייתה נמוכה בכ-3% בהשוואה לרביע המקביל אשתקד (ראה/י תרשים 4). משמע, זהו הרביע הרביעי ברציפות בו חלה ירידה ריאלית בהוצאה על תשומות בינוי ובניהן מתכות. בין הגורמים שהובילו להיחלשות ההשקעה במבנים ועבודות בנייה אחרות ניתן לציין אי הודאות הגבוהה שנרשמה נוכח התפרצות מגפת הקורונה, הפגיעה של מגבלות הקורונה בזמינות ובניידות של עובדים (בפרט זרים) ושל תשומות (העלייה במחיר של האחרונים תורמת אף היא לירידה בביקוש), וירידה משמעותית במספר הקבלנים הפעילים בענף בשל החרפת הקשיים הפיננסיים בתחום.

השיבושים בפעילות ענף הבינוי הובילו להתארכות משך הבנייה של מיזמים קיימים ועל רקע זה היקף הבנייה הפעילה הכוללת (בנייה למגורים ושלא למגורים), במונחי אלפי מ"ר, המשיך לעלות ומצוי ברמה גבוהה היסטורית, אולם קצב הגידול האט משמעותית. במילים אחרות, היקף הפרויקטים המצויים בעיצומה של הבנייה גבוה מאוד ועשוי לשקף ביקוש גבוה למתכות ככל שפרויקטים אלו ימשכו.

ההערכות הסובייקטיביות של החברות בענף הבינוי מצביעות על שיפור משמעותי מאז פרוץ מגפת הקורונה, אולם אלו טרם השתקמו לחלוטין מהשלכותיה השליליות של המגיפה. כך לפי סקר הערכת המגמות בעסקים של הלמ"ס, מאזן הנטו של התגובות למצב הכלכלי הנוכחי, המצביע על שיעור העסקים בענף המעריכים שמצבם ישתפר פחות שיעורם של אלו שמעריכים כי מצבם יורע, נמוך בכ-10 נקודות האחוז מרמתו הממוצעת בתקופה שקדמה לקורונה. הסתכלות מעמיקה על רכיבי הסקר מלמדת כי הציפיות בענף הבינוי, בפרט בנוגע לשינוי בהיקף הפעילות, והרמות של היקף הפעילות השוטפת והיקף העבודות החדשות נמוכות ביחס לתקופה שקדמה למשבר, ועל כן המאזן למצב הכלכלי הנוכחי עדיין נמוך.

ממצא חשוב נוסף העולה מהסקר שראוי להדגשה הוא עלייה חדה במגבלה על הפעילות בענף הבינוי הנובעת ממחסור בצידוד וחומרי גלם. כפי שניתן לראות בתרשים מס' 5, לפי הסקר, הממוצע הענפי למגבלה זו זינק בחודש אפריל 21 ונקבע על רמה גבוהה יחסית הדה לזו שנרשמה במרץ 2020, החודש בו פרצה הקורונה בישראל ובו הוטלו עיקר המגבלות על המשק, וחודש לאחר מכן התמתן קלות. העלייה במגבלה זו נובעת כפי הנראה מן השיבושים בצד ההיצע ובשרשראות הייצור והאספקה הגלובליות של חומרי גלם רבים. ההיצע הנמוך יחסית לביקוש המתאושש, נגרם כתוצאה מהגבלות הקורונה על ריחוק חברתי והעלייה באי הודאות שהובילו לסגירה של מפעלים ומכרות ולהשקעה נמוכה בהרחבת קיבולת הייצור בתחומים מגוונים.

מחירי המתכות מצויים ברמה גבוהה מאוד, אך צפויים לרדת במחצית השנייה של 2021

מחירי המתכות בעולם נסקו מתחילת השנה, בדומה לעליות החדות שנרשמו במחיריהן של סחורות מקטגוריות אחרות כגון דשנים, מזון ואנרגיה. לשם ההמחשה, מדד מחירי המתכות של הבנק העולמי עלה מתחילת השנה (מאי 21 בהשוואה לדצמבר 20) בכ-26%, ומחירי היצוא של פלדה משותפות הסחר המרכזיות של ישראל זינקו גם כן באותה התקופה, כאשר מחיר היצוא של פלדה מטורקיה עלה ב-17% ומחיר היצוא של פלדה מסין עלה בכ-19% מתחילת השנה.

על רקע העליות במחירי היבוא של פלדה לישראל, מחירי המכירה של היצרנים המקומיים של מתכות בסיסיות עלו באופן דומה. כפי שניתן לראות בתרשים מס' 6, השינוי של מחיר יצוא הפלדה מטורקיה מקדים את השינוי במחירי המכירה של הענף המקומי בכ-3 חודשים. באפריל 21 היו מחירי המכירה הסיטוניים גבוהים בכ-22% ממחירי המכירה בחודש המקביל בשנת 2020, קצב העלייה בחודש זה אף גבוה מן קצב העלייה שניתן היה לצפות לו על בסיס הקשר המתואר לעיל בין מחיר יצוא הפלדה מטורקיה ומחירי המכירה של הענף המקומי. המתאם החיובי המתקיים בין מחירי המכירה של ענף הייצור המקומי למחירי היצוא נובע מעצם היותם מוצרים תחליפיים, כך שכאשר מחירי היבוא של ברזל ופלדה לישראל יורדים היצרנים המקומיים מפחיתים את מחיריהם בהתאמה על מנת להיוותר תחרותיים, ובדיוק הפוך מכך כאשר מחירי היבוא עולים.

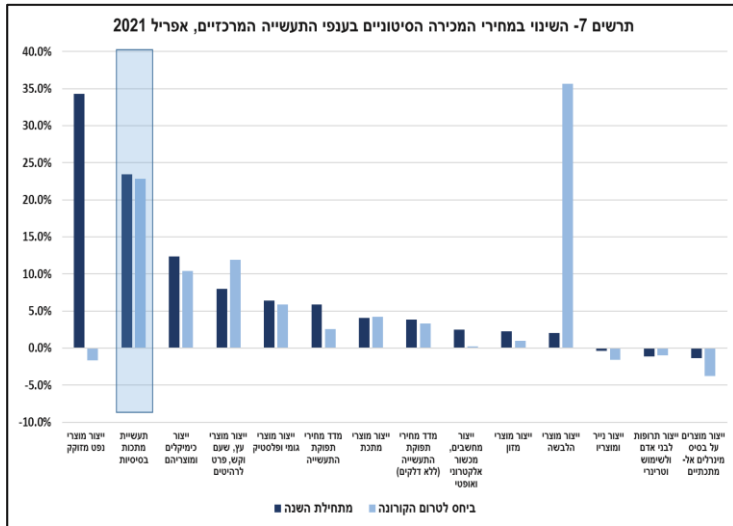
העלייה החדה במחירי המכירה של הענף המקומי חלה רובה ככולה בשלושת החודשים האחרונים. מתחילת השנה עלו מחירי המכירה הענפיים בכ-23%, כאשר בחודש פברואר 21 לבדו עלו מחירי המכירה ב-11% (בהשוואה לחודש הקודם), ובחודש אפריל 21 בכ-8% נוספים. אמנם גם בענפי תעשייה אחרים נרשמו עליות מחירים משמעותיות בתחילת השנה, אך העלייה בענף תעשיית מתכות בסיסיות גבוהה במיוחד בהשוואה ענפית¹ (ראה/י תרשים 7). אף על פי שבענף ייצור מוצרי נפט מזוקק נרשמה העלייה הגבוהה ביותר מתחילת השנה, זאת הגיעה לאחר ירידה משמעותית במהלך תקופת הקורונה, כך שטיקר העלייה מתחילת השנה מהווה סוג של תיקון ושיבה לרמת מחירים שאינה חריגה בהשוואה רב שנתית.

העלייה במחירי המתכות בעולם נבעה ממגוון גורמים, ביניהם: העלייה בפעילות הכלכלית בסין כבר במהלך 2020, שנתמכה על ידי הממשלה, הגבירה את הביקוש למתכות; ההסטה של הביקוש מצד משקי הבית בעולם משירותים למוצרי צריכה תמכה ביצוא הסיני של מוצרים אלקטרוניים, בהם מתכות משמשות כתשומות, ולכן הגבירה אף היא את הביקוש למתכות בסין; בראשית שנת 2021 האקלים הקר יחסית בצפון אמריקה ואירופה העיב על היכולת לאסוף גרוטאות, המשמשות כחומר גלם לייצור פלדה, ולשלחן, והוביל לצמצום בצד היצע, במקביל למגבלות שהתקיימו באזורים רבים בעולם בעקבות הקורונה; בהמשך לכך, בסין נאכפו תקנות כנגד זיהום אוויר בצפון מזרח המדינה והפחיתו את ייצור הפלדה המקומי באזור זה; ולאחרונה, סביב חודש מאי 21, התכנית המתגבשת של נשיא ארה"ב, ביידן, להשקעה בתשתיות יצרה אופטימיות בקרב יצרנים ותמכה בעלייה נוספת של מחירי המתכות, אם כי יש לציין כי אי הוודאות סביב התכנית עודנה גבוהה.

במבט קדימה, מחירי הברזל והפלדה צפויים לרדת החל מן המחצית השנייה של 2021. הירידה במחירי הסחורות תתרחש על רקע איזון מחדש ביסודות השוק – היחלשות בביקוש הגלובלי ומנגד שיקום היצע הגלובלי. הירידה בביקוש צפויה לבוא נוכח ירידה מסוימת בהתחלות הבנייה בארה"ב ונסיגה מדורגת מהמדיניות הפיסקלית התומכת בסין, שתפעל לריסון הביקושים בענף הבנייה במדינה, ולכן

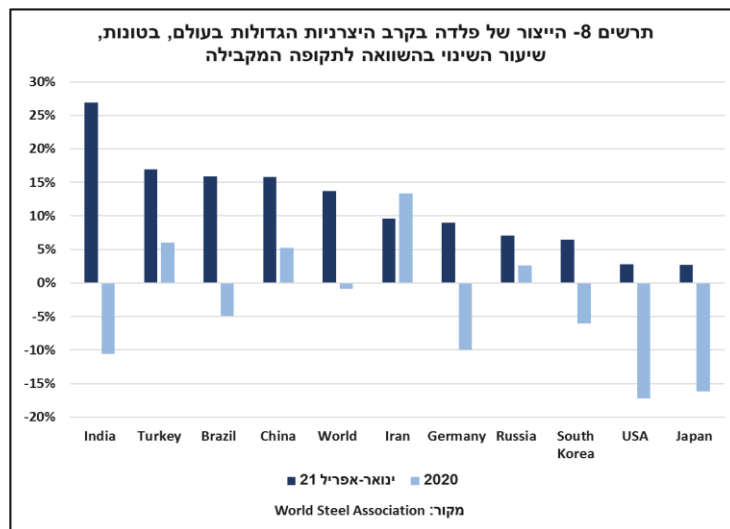
¹ העלייה החדה במחירי המכירה של הענף ייצור מוצרי הלבשה נובעת מהעונתיות על פני השנה המאפיינת ענף זה, כך ככל שנה רמת המחירים באפריל גבוהה משמעותית מזו בפברואר.

גם על הביקוש למתכות. ואילו בצד ההיצע, המחירים הגבוהים של הפלדה ועופרת הברזל תומכים בהגדלת הייצור העולמי, שכן מחירי הסחורות גבוהים בהרבה מהעלויות השוליות של היצרנים. מלבד זאת, צד ההיצע השתקם משמעותית בחודשים האחרונים, כאשר היצוא של עפרת הברזל מברזיל מתקרב לרמות שאפיינו אותו לפני קריסת סכר "ברומדיניו" בשנת 2019, וגם הייצור המקומי של עפרת הברזל בסין עלה משמעותית בחודשים האחרונים.

הביקוש העולמי לפלדה גבוה, בחודשים הקרובים הייצור העולמי של פלדה צפוי להתרחב

סך הייצור העולמי של פלדה עלה במהלך ינואר-אפריל 2021 בכ-14% (ראה/י תרשים 8), אולם שיעור צמיחה גבוה זה נובע בחלקו מ"אפקט בסיס", כלומר מההשוואה של נתוני הייצור ב-2021 לתחילת שנת 2020, כאשר ברביע הראשון של 2020 הייצור באסיה נחלש משמעותית על רקע הקורונה, ובאפריל 2020 הייצור במרבית העולם צנח. כמובן שגם עליית המחירים תרמה במידה מסוימת לגידול בייצור.

על אף הניסיונות להפחית את ייצור הפלדה במפעלים מזהמים בסין, הייצור במדינה הוסיף להתחזק מתחילת השנה. לעומת זאת, בהודו ובאיחוד האירופי הייצור נחלש במקצת לאחרונה, אך הסרת המגבלות על הפעילות באיחוד האירופי והירידה בהיקף הנדבקים בהודו צפויים להוביל לעלייה מחודשת בייצור במדינות אלו. **מבט קדימה, סך הייצור העולמי צפוי לעלות מרמתו הנוכחית עד תום השנה, בין השאר, הודות לרמת התמחור הגבוהה.**

מדד מנהלי הרכש העולמי של התעשיית המרכזיות הצורכות פלדה עלה באפריל 21 לרמה הגבוהה שנרשמה מאז דצמבר 2010, ומצביע על שיפור משמעותי בתנאים העסקיים של צרכניות הפלדה הגדולות בעולם (בעיקר תעשיית הרכב, מכונות וענף הבינוי). התפתחות זו תומכת בעלייה בביקוש העולמי לפלדה.

עוד בעניין הביקוש, לפי ההערכות של איגוד הפלדה העולמי (WSA) הביקוש העולמי לפלדה צפוי לעלות בשנת 2021 בכ-6%, זאת לאחר שירד בכ-0.2% בשנת 2020, ובהשוואה לשיעור צמיחה שנתי שעמד על כ-2.8% במוצע בשנים 2013-2019. התחזית מתבססת על ההנחה כי ההתחנסות בעולם תתקדם בקצב יציב ותאפשר שיבה לשגרה בקרב צרכניות הפלדה הגדולות בעולם. הביקוש צפוי לעלות הודות להצטברות הביקושים בתקופת הסגרים והודות למדיניות הפיסקלית המרחיבה מצד

ממשלות רבות בעולם. הסיכונים לתחזית מוטית כלפי מטה ועשויים לנבוע מגורמים שונים, וביניהם, קצב התקדמות מבצע החיסונים, השינויים במדיניות הפיסקלית והמוניטרית של הממשלות, ועימותים בנושא הסחר הבינלאומי.